

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

**Diana, Antonino
Lugduni, M. DC. LXXX.**

89. An qui in Castris reperiuntur, etiam si Milites non sint, vt Mercatores
castra sequentes, &c gaudeant priuilegio testandi iure militari, modo in
loco hostili sint? Ex p. 7. tr. 6. res. 60. alias ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76413)

appel. cognos. §. aliud quoque, vers. sancimus itaque & auct. de sent. Epist. §. presbyteris, C. de Epist. Eamque communem esse opinionem, ait Fulgolin reperit, auct. ex caus. num. 7. Alexand. in l. nemo in fin. C. qui Testam. facere possunt, l. in d. l. fin. n. §. C. de inoffic. Testam. Cur. Jun. d. Auct. ex caus. num. 4. Ripa, in d. l. concilio post num. 43. ff. de vulgar. quos refert Clar. in d. §. quest. 48. num. 2. Sed cum leges illae priores tam expressae à querela milites liberent hae verò posteriores à Glossa productae, nihil de militibus, sed partim de iure communi, partim de Clericis loquantur: non video, quomodo aut ubi ius illud tam apertum, tam expressum, correctum, aut mutatum intuentur. Iure enim non corriguntur, nisi quatenus exprimuntur, l. principimus, in fin. C. de appel. & quod mutatum expressum non est, stare non prohibetur, l. sancimus 27. Cod. de testam. Nec à disparatis argumentationem firmam esse puto: cum quod inter alios actum est aliis nocere non debeat, in causa 13. in princ. l. 29. l. vlt. ff. de minoribus, l. servitus, l. 2. §. vlt. ff. de servit. l. 1. quia 10. ff. de iur. iur. d. l. non debet ff. de regul. iur. Et haec omnia docet Enkelius loco citato, cui etiam addendus est Henricus Bocerus de Bello lib. 1. c. 19. n. 6. Vide etiam Fachinam lib. 6. contr. iur. 74.

1. Verum non videtur discedendum à communi sententia asserente ut dictum est, in Testamento militis quo liberi praeferuntur, causam praeconditionis exprimendam esse, alioquin Testamentum erit nullum. Et ita prae Hunnium, & Doctores citatos, sustinent hanc sententiam Valquius de success. Creat. §. 24. n. 33. Grass. tr. de success. §. Testamentum, quest. 7. & Ioannes Dauther. tr. de Testamentis, Rubr. de hered. Instit. n. 353. & alij.

RESOL. LXXXVIII.

An in Militibus testamentis cesset Falcidia? Ex parte 7. tract. 6. Resol. 64. alias 63.

§. 1. AD hoc quaesitum ita respondere Enkelius de Privileg. Militum l. 2. Princ. l. 6. n. 87. Falcidia legis. Ius omnibus notum esse opinor, quo haeres institutus ex legatis, & fideicommissis, qualiacumque sunt, quartam partem detrahere potest: ut passim ex tit. Cod. ff. & inst. de lege Falcidia discimus. At in militis Testamento legem Falcidiam, tam in legatis, quam fideicommissis cessare, explorati iuris esse, ait l. n. test. l. 2. C. hoc tit. d. si certarum l. 7. §. vlt. l. seg. ff. eod. l. in test. 7. C. ad leg. Falcid. si post missam l. 7. l. si milites §. l. fin. ff. eod. facit l. vlt. C. hoc tit. Quod tamen abrogatum hodie, & ad ius commune redactum, aiunt Gloss. & Bart. in Authenti. de hered. & Falcid. §. vlt. vers. vlt. & Dyn. in l. 1. §. in filij, ad Trebel. eamque communem esse hodie Doctorum sententiam affirmant, argumento d. Auth. in cuius sine Imperator: Hae inquit, omnia obtinere similiter, & secundum eam oblationem, & in non scriptis testamentis, & in omni ultima voluntate sancimus, & in omni persona, siue privata, siue militari, siue sacerdotali, siue imperiali, siue alterius cuiuslibet. Communem namque omnibus, hominibus hanc legem ponimus. Sed praeterquam, quod non omnibus id videtur Doctoribus, ut ex dicta Gloss. apparet, ne vero quidem simile videtur, Romanum Principem, qui iura tam singularia, quam universalia tuetur, vno verbo tanta cum affectione, tamque expressae ac solemniter militibus tantum ius evertere voluisse, l. si quando in princ. C. de inoffic. test. Neminem enim suum leuiter Princeps adimit, ut l. 2. de priv. iuris civilis, ostensum, nec imperialis maiestatis proprium est auferre concessa, auct. de referendar. palatij, stare igitur debet, quod expressae mutatum non inuenitur, lib. sancimus, 27. C. de test. l. principimus in 32. fin. C. de appel.

Aut. quibus modis naturales efficiantur sui, §. tribus. Et faciunt ad hoc inaxime iura, & rationes illae, quibus in l. 2. de priv. iuris civilis, c. 5. n. 38. & segg. abunde docui, non modò singularem, sed ne universalem quidem legem privilegio derogare, nisi expressam faciat eius mentionem, l. decurionibus, 3. C. de silentiar. l. 12. l. ex quo pace, l. 2. C. de adficiis privar. Et nunquam generalem legem singularem tollere praesumi, nisi expressa id verba demonstrent, satis ostendunt, d. l. principimus & d. §. tribus, cum simil. Constatur generalem dispositionem tum de iure res, & res calus privilegiatos comprehendere, cum illa non reperiuntur in specie privilegiata circa illos casus, de quibus agitur l. in fraudem, l. 5. §. vlt. vbi Bald. ff. hoc tit. l. vlt. C. de sentent. quae sine certa quantitate profertur, l. 3. C. de doti promiss. Dd. quod refert Lud. Schrader in doctr. feud. p. 1. c. 1. §. n. 35. Imò legum hae, & Doctorum communis sententia est, dispositionem generalem legis, vel statuti non extendi ad causas specialiter privilegiatas in illa materia, de qua lex, vel statutum loquitur, l. fin. in princ. vbi Salicet. C. de iure dot. l. fin. in l. coheredi, 41. §. quia discretus notat. 4. ff. de vulg. & pupil. substit. Tiraq. in tract. de viroque reuall. par. 1. §. Glossa 14. n. 91. cum seg. n. 104. facit l. si adulterium, §. 8. §. liberto ff. ad leg. lul. de adul. l. decurionibus, 3. & ibi Glossa, Bart. & Ioan. de Platea C. de silentiar. facit l. spem. 5. C. quae res pignori oblig. not. possunt pluribus Ludou. Schrader in doctrina feudor. par. 2. par. nona princ. sect. 1. 3. n. 29. Dictum enim generale ad extraordinaria non refertur, l. Seio, l. 10. §. medico & ibi Bart. ff. de ann. leg. nec generalis clausula illa comprehendit, de quibus in specie est determinatum, text. elegans in l. sanctio, antepen. ff. de penis, & in l. doli clausula, l. 19. Dig. de verb. oblig. l. quors, 9. Dig. de act. empti, & vend. tam si rectius cum generali in dicta Authentica clausulam constitutionis inspicimus, ius eam communem illustrare, ac definire, non singularia certis personis, ac rebus competentia iura abrogare manifestum est. Nec dubium, si non generale tantum, ut saepe alias, ius condere Imperator, sed & privilegia illius generis omnia abrogare voluisset, quin mentionem aliquam sui instituti fecisset, sed id nunquam facit. Imò contra in §. hinc nobis, vers. si verò quasi confirmat, cum testatoris volentis utique heredem ab Falcidia abstinere, voluntatem omnino seruandam esse ait. Quas ob causas non video satis rationis, cur expressas istas leges hoc solo, & tam generali, ac indefinito verbo abrogatas censeam. Et haec omnia docet Enkelius, ubi supra.

RESOL. LXXXIX.

An qui in castris reperiuntur, etiam si milites non sint, ut Mercatores, castra sequentes, &c. gaudeant privilegio testandi iure militari, modo in loco hostili sint? Ex p. 7. tr. 6. Resol. 60. alias 59.

§. 1. AFFirmatiue respondeo cum Dominus meus Cardinalis Lugo de iust. tom. 2. disp. 24. sect. 1. nom. 12. Villalobos in summa tom. 2. tr. 30. diff. cult. 3. n. 11 Machado de Perfecto Confessor. t. 1. l. 3. p. 6. tr. 1. docum. 5. n. 7. & P. Molina de iust. tom. 1. tract. 2. disp. 119. vbi sic ait: Omnes, qui in Castris reperiuntur, etiam si milites non sint gaudent Privilegio militis ad testamenta conficienda, modo in loco hostili sint, secus autem si non sint in loco hostili. Ita habetur in leg. 1. Dig. de bon. possess. ex testam. militis, & affirmat Bartolus ibidem & Glossa vlt. in leg. scriniarios, Cod. de testament. militis & Iulius Clarus §. testament. quest. 15. Hae P. Molina, cui etiam adde Tuschium, tom. 8. concl. 119. n. 23 Hunnium in Encyclopaedia iuris part. 4. tit. 5. cap. 2. n. 7. Parisium, consilio 32. num. 25. vol. 1. Et ideo ex his dicendum est hoc Privilegium competere

Nn 4

etiam mercatoribus castra sequentibus, item laniis, victoribus, licet in matricula descripti non sint modo in loco hostili versentur. Ita ex Grassio, & Gilckenio Hunnius, ubi supra, n. 8.

RESOL. XC.

An Doctores gaudeant in conscribendis testamentis Privilegio militum?

Et an Aduocati actu legentes, vel patrocinantes in ordinandis testamentis gaudeant illis Privilegiis, quae militibus sunt concessa? Ex p. 7. tr. 6. Ref. 65. alias 64.

§. 1. Ad hoc dubium sic respondet Ioannes Halbritterus in *Oratione de Privilegiis Doctorum*, fol. 40. Magni etiam momenti Privilegium est, quod Doctoribus competit in Testamenti factione, de quo varia quidem, & difficilis est interpretum discretio, dum controuertunt: vtrum privilegia militi testanti concessa conueniant etiam Doctoribus? Qua in parte communem distinctionem approbo, quam etiam sequitur Lancellorus Galiaula in *l. centurio*, n. 23. *Dig. de vulg. & pupil.* & acutissimus Bolognet. *ibid.* n. 14. & seq. Interest enim num Privilegium aliquod militi propter imperitiam iuris, quae militi circa expeditionem inesse creditur, datum sit, veluti: Privilegium, & Facultas sine solemnitatibus, & apicibus iuris testandi quod militi idcirco indultum est, quia miles ignorare praesumitur, innumera ferè solemnia ad perfectum testamentum necessaria, l. 1. in *verbis simplicitati*, &c. *Dig. de milit. test.* l. quamquam, *cod. cod. luntal.* 7. in *fin. cod. de inst. & subst.* Hoc itaque privilegio, sine solemnitatibus iuris testandi militibus propter simplicitatem, & iuris ignorantiam indulto, Doctores non vtuntur. Quia ratio ignorantiae legum non militat in Doctore, cui turpe est ignorare leges, in quibus versatur, l. 2. s. *Seru. Sulpitius Dig. de orig. iur.* Bolognet. Galiaula supra alleg. Ferd. Valq. de *test. potentia* §. 24. n. 106.

2. Quae autem privilegia Militibus, non propter iuris imperitiam, sed propter dignitatem Militiae, vel utilitatem Reipublicae, quam militando hauriunt, vel, ut alij multi ad subeundum castra eiusmodi Privilegiis, tanquam praemiis inuitentur, haec cum Authoribus modò adductis, existimo etiam Doctoribus competere: Nam & Doctores in dignitate, & quidem maiore quam Milites constituti sunt, & dicuntur militando vtilem Reipublicae nauare operam, l. *Aduocati, cod. de Aduocat. diue. f. iud.* & cum ipsi defendant clientulos, & Reipublicam scientia, labore, & allegationibus, sicut Milites corpore suo defendunt Reipublicam: publica utilitas aequaliter versetur in Doctoribus, vt in militibus, d. l. *Aduocati*.

3. In numero autem horum privilegiorum est, quod miles mortuus & sordus, vel damnatus ex delicto militari, vel etiam filius familias testari possit, l. *fin. cod. de inoffic. test.* Sic etiam eiusmodi privilegiis annumerandum est: quod Miles possit instituere heredem deportatum, & alios omnes, qui testamenti factione passiva carere dicuntur, l. *neque §. si deportati, Dig. de test. mil.* Item quod Miles non possit relinquere mulieri, in qua sit turpis suspicio. Nam haec, & similia Privilegia, cum non attributa sint militi propter iuris imperitiam, sed propter publicam utilitatem, quae per milites in acie versantes promouetur: eaque ratio etiam in Doctoribus locum sibi vendicat, per d. l. *Aduocati*, & per d. l. *fin. cod. de inoff. test.* cum Galiaula, Alexandro Bolognino, aliisque communiter, ita concludentibus sentiendum est, quod Doctoribus etiam haec privilegia competant.

4. Quamobrem Doctoris gradu insignitus, etiam publico iudicio damnatus, vel filius familias testari,

deportatum, vel alium quemvis incapacem heredem instituere, non tamen concubinae, de qua turpis est suspicio, relinquere poterit. Hucusque Halbritterus, cui etiam adheret Grassius *tr. de success. §. testamentum*, 94. Zafius in *l. milites. Dig. de re iudic. afferentes* Aduocatos actu legentes, vel patrocinantes, in ordinandis testamentis gaudere illis privilegiis, quae militibus non respectu simplicitatis, & ignorantiae, sed ratione praerogativae, & meritum sunt concessa; licet hoc neget Corafius in *leg. precibus, cod. de impub. & aliis subst.* Sed Halbritteri & aliorum sententia mihi placet, quam etiam nouissimè ed Limnao docet Vvalter. in *tr. iuridico Politico de Privilegiis Doctorum* c. 16. q. 68. §. 111.

De ceteris aliis communibus, & ordinariis Testamentis.

RESOL. XCI.

An Clericus, vel Episcopus possit licite testari in fine mortis in usus non pios, si habeat licentiam disponendi in quocunque usus voluerit? Exp. 5. tr. 3. Ref. 125.

§. 1. Ad hunc casum ita respondet Malderus in *2. tract. 1. cap. 11. dub. 3.* etiam si Papa dicat se dare facultatem disponendi de bonis Ecclesiasticis ad quocunque usus, non intelligit tamen alios, quam pios usus, nisi deserat addat etiam in profanos; & etiam si Pontifex concedat facultatem testandi Clerico, aut Episcopo in diuites cognatos sine pietatis intuitu, hoc non erit accipiendum, nisi quoad forum exterius. Ita Malderus.

2. Sed Molina de *Iust. tom. 1. tract. 2. disp. 147. num. 13.* docet fas esse Summo Pontifici ex rationabili causa ex concedere beneficiis etiam Episcopis facultatem testandi ad usus profanos, vt si quasi in remunerationem pro munere optimè administrato, aut propter obsequium aliud Ecclesiae impensum, id moderatè attentis circumstantiis concurrentibus concederet, aut aliqua alia iusta de causa. Probat, quoniam habet plenissimam potestatem, non quidem ad dissipandum, sed ad dispensandum eiusmodi bona, atque adeo ex legitima causa, quae in bonum & adificationem cedat Ecclesiae, poterit id concedere. Ita Molina; qui etiam n. 35. licet doceat quod esto facultas concedatur testandi ad quocunque usus, si non exprimitur, ad profanos; intelligentia est solum de non profanis, tamen id solum credit esse verum, quando nulla apparet legitima ratio concedendi eam ad usus profanos, aut aliunde res est dubia.

RESOL. XCII.

An beneficiarius possit valide, & licite testari ratione consuetudinis, vt est in Gallia, & Hispania?

Et an si valide possint testari, non tamen licite in profanos usus, & ideo haeres, quomodo cumque sit haeres, qui hoc modo hereditatem accepit, non peccet, nisi forte induxerit Clericum ad huiusmodi testamentum faciendum; quia inducens eum ad peccandum peccat, nec tenetur hereditatem restituere?

Et an supradictum testamentum sit saltem inualidum, si careat solemnitatibus iuris?

Idem est de testamento pro ingressu Religionis quod quis potest testari non seruata solemnitate iuris. Ex p. 10. tr. 15. Misc. §. Ref. 10.

§. 1. Prima opinio docet tale testamentum esse nullum, & illicitum, & ita docet mordicus Henricus